



AKTION ÖSTERBOTTEN

Verksamhetsberättelse 2025

Innehållsförteckning

1. Allmän översikt	3
2. LEADER-verksamhet	5
2.1. Förverkligande av LEADER-strategin ” Vårt Österbotten – Meidän Pohjanmaamme”	5
2.2. Information till allmänheten	6
2.3. Projekthantering	6
3. Kustaktionsgruppen för fisket i Österbotten (KAG)	7
3.1. Allmänt om verksamheten	7
3.2. Fiskeleader-utskottet och projektfinansiering	7
4. Nationella fiskerihushållningsnätverket/Kansallinen kalatalousverkosto	7
5. Byaverksamhet.....	8
5.1. Allmänt	8
5.2. Verksamhet 2025	8
6. Smarta byar i Svenskfinland	10
7. Landsbyggare för föreningar	10
8. SBÄR- Smarta byn är redo	11
9. PEAK - Paikallisen energiajärjestelmän kehittäminen Pohjanmaalla (Utveckling av det lokala energisystemet i Österbotten)	11
10. Blue Products 3.0.....	12
11. Kvalitetsfisk från frysen och kontroll av PFAS.....	12
12. COOL BLUE projekt och nätverk.....	12
12.1. COOL BLUE Nordic.....	13
12.2. COOL BLUE Baltic	13
13. Kalasta viisaasti fermentoimalla.....	13
14. Nordskills	14
15. Ecolands.....	14
16. Verksamhet som samarbetsorgan för organisationer och föreningar.....	15
16.1. Regionens utvecklare	15
16.2. Verksamhet och resultat	16
17. Framtidsutsikter inför år 2026.....	16

1. Allmän översikt

Aktion Österbotten r.f. är en sammanslutning av organisationer, kommuner och privatpersoner i de 13 tvåspråkiga kommunerna i landskapet Österbotten samt Karleby i Mellersta Österbotten. Föreningen har fokuserat verksamheten på landsbygdsutveckling och dess syfte är:

- ❖ Att verka som regional partipolitiskt obunden intresseorganisation och samarbetsorgan för organisationer och föreningar som utövar lokalt innovativt utvecklingsarbete.
- ❖ Att främja innovativ lokal utveckling med målet att skapa en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Föreningen hade 31.12.2025 som medlemmar:

- ❖ 56 privatpersoner, varav 31 män och 25 kvinnor, medlemmar som betalat medlemsavgift 17 män och 15 kvinnor. (År 2024: 55 privatpersoner, varav 31 män och 24 kvinnor, medlemmar som betalat medlemsavgift 16 män och 15 kvinnor).
- ❖ 69 föreningar som medlemmar, föreningar som betalat medlemsavgift 45 st. (År 2024: 70 föreningar som medlemmar, föreningar som betalat medlemsavgift 46 st.).
- ❖ 2 samkommuner och 14 kommuner, medlemsavgift betald. (År 2024: 2 samkommuner och 14 kommuner).
- ❖ Totalt 141 medlemmar 31.12.2025. (År 2024: Totalt 141 medlemmar)

I dagsläget består Aktion Österbotten r.f. av fyra verksamhetsben. För det första är Aktion Österbotten r.f. en lokal aktionsgrupp och förvaltar LEADER-strategin ”Vårt Österbotten – Meidän Pohjanmaamme” och fördelar årligen projektmedel för landsbygdsutveckling. Nyttotagare är byar, föreningar, företagare, kommuner och andra sammanslutningar.

För det andra fungerar Aktion Österbotten r.f. som fiske-Leader-grupp (EHFVF). För detta ändamål har Jord- och skogsbruksministeriet beviljat 900 000€ (EU+stat) åren 2021–2027 för förverkligandet av strategin ”Smart resiliens vid ett livskraftigt hav”. Medel för projekt med koppling till fiskerinäringen beviljas föreningar, företag och enskilda näringsidkare eller sammanslutningar.

Aktion Österbotten r.f. bedriver också verksamhet som inte är EU-finansierad i och med att föreningen handhar den regionala koordineringen av byaverksamheten i svenska Österbotten och fungerar som samarbets- och stödorganisationen för byaföreningar och andra aktörer som arbetar med lokal byautveckling. Målsättningen är att Aktion Österbottens r.f. ska vara den naturliga samarbets- och stödorganisationen för byasammanslutningar i Österbotten. Koordineringen av den regionala byaverksamheten finansieras delvis med statsstöd genom Suomen Kylät – Finlands Byar.

Det fjärde verksamhetsbenet är Aktion Österbotten r.f:s verksamhet som en regional sammanslutning för olika folkrörelser i Österbotten. Det sker i samarbete med föreningar, kommuner, myndigheter och näringsliv i regionen. Aktion Österbotten r.f. har därmed en aktiv roll som pådrivare av den lokala utvecklingen för att mobilisera föreningsaktiva till lokal utveckling, i synnerhet i förhållande till myndigheter och olika finansieringskanaler.

Föreningens högsta beslutande organ är medlemsmötet. Ordinarie medlemsmöte hålls på våren och hösten. Styrelsen handhar föreningens angelägenheter samt antar föreningens medlemmar. Styrelsen består av ordförande samt 10-14 övriga ledamöter som tillsätts utgående från trebasprincipen, vilket betyder att företrädare för verksamhetsområdets kommuner, lokala föreningar, andra privaträttsliga sammanslutningar eller stiftelser samt företrädare för lokalbefolkningen är jämlikt representerade. Utgångspunkten är att styrelsen bör ha en regional spridning och fördelning inom verksamhetsområdet och en jämlik fördelning mellan könen.

Styrelsemedlemmarna bör också ha en förmåga att föra strategierna framåt genom att mobilisera, aktivera och intressera folk för utvecklingsarbete. En medlem kan vara representerad i styrelsen i högst fyra kalenderår utan avbrott.

Styrelsen hade under år 2025 följande sammansättning:

Ordinarie	Ersättare
Gun Kapténs, styrelseordförande	Dennis Rönngård
Johan Lithén	Susanne Nyberg
Ida Hautaoja	Emma Sand
Markus Norrback	Suvi Aho
Jarl Bergkulla	Karl Teir
Tom Hansén	Ove Lillas
Patrik Peltoniemi	Ulf Johansson
Sofia Grynngårds	Jim Snickars
Nora Backlund	Gallina Sandås
Ebba Dähli	Heli Österman
Ida Lillqvist	Sonja Finholm

Under år 2025 höll Aktion ordinarie föreningsmöten vårmöte 23.4. och höstmöte 13.11. Under perioden 1.1-31.12.2025 höll styrelsen sju protokollförda möten. Som ordinarie revisor fungerade Johan-Erik Fant (GR) (ersättare Mårten Vikberg). Verksamhetsledare Mathias Högbäck fungerade som föreningens sekreterare och Eva Stina Strandberg som kassör.

Som stöd för styrelsearbetet tillsatte styrelsen för Aktion Österbotten r.f. under året följande arbetsgrupper i vilka styrelsemedlemmar ingick: ekonomiarbetsgrupp, arbetsgrupp för programuppföljning och utvärdering, samt arbetsgrupp för uppföljning och lönesamtal. Dessutom valdes en styrelserepresentant till byarnas arbetsgrupp. Dessa arbetsgrupper samlades för möten ett flertal gånger under året.

År 2025 erhöll Aktion Österbotten r.f. bidrag från Aktiastiftelserna i Korsholm och Vasa.

Personal

Aktion Österbottens kansli finns på Handelsplanaden 18 i Vasa. Personalen har dock möjlighet att arbeta på distans och har regelbundet gemensamma kontorsdagar i Vasa. Team-möten för personalen har hållits ca en gång i veckan under året, antingen per Teams eller på kontoret.

Aktion Österbotten r.f. hade följande personer anställda under år 2025:

- ❖ Mathias Högbäck, verksamhetsledare, heltid
- ❖ Eva-Stina Strandberg, koordinator, heltid
- ❖ Annika Frants, kanslist, heltid
- ❖ Jonas Harald, Fiske-Leader-rådgivare, heltid
- ❖ Frida Lähdesmäki, Byaombud, projektarbetare, heltid
- ❖ Maria Carstensen, Leader-rådgivare, deltid
- ❖ Isabella Wiklund, Leader-rådgivare, deltid
- ❖ Kirsi Tikkanen, kommunikationsplanerare, heltid
- ❖ Piritta Syrjälä, utvecklingsexpert, heltid
- ❖ Anita Storm, projektarbetare, deltid

Personalen vid Aktion Österbotten r.f. har under perioden aktivt deltagit i de utbildningar och seminarier som ordnats inom olika teman av bland annat JSM, Landsbygdsnätverket, Livsmedelsverket och Finlands byar rf. Personal och förtroendevalda från Aktion Österbotten har under året deltagit i Leader-möten, seminarier och workshoppar.

2. LEADER-verksamhet

2.1. Förverkligande av LEADER-strategin ” Vårt Österbotten – Meidän Pohjanmaamme”

Aktion Österbotten r.f. har ansvaret för genomförandet av den lokala utvecklingsstrategin för LEADER-verksamheten och fungerar i den egenskapen som en lokal aktionsgrupp (LAG) med styrelsen som operativt organ. Aktion Österbottens strategi för programperioden 2023-2027 ”Vårt Österbotten – Meidän Pohjanmaamme” gäller från och med 1.1.2023.

Under år 2025 behandlade styrelsen vid Aktion Österbotten r.f. totalt 84 projektansökningar, varav 72 förordades, men en fick senare avslag vid Livskraftscentralen. Tolv ansökningar fick avslag i styrelsebehandlingen. Av de projektansökningar som behandlades i styrelsen kom ca 65 % från projektägare som tidigare inte beviljats finansiering från Aktion Österbotten r.f. Av de 71 förordade projekten utgjordes mer än hälften av företagsstöd (38 st). Aderton projekt var utvecklingsprojekt, varav tio var småskaliga projekt. Utvecklingsstöden var främst inriktade på samhörighet, kultur och digitalisering. Tjugotre var investeringsprojekt, varav elva var småskaliga projekt, som till största delen gällde installation av värmepumpar, men också t ex banor för utesporter. Av de 71 förordade projekten år 2025 hade 58 fått sina stödbeslut från Livskraftscentralen per 31.12.2025, totalfinansieringen för dessa var 2 177 437,66 € och den offentliga finansieringen 1 266 828,39 €. Fördelningen av den beviljade finansieringen enligt tyngdpunktsområden i den lokala strategin för de totalt 58 projekt som erhållit beslut till och med den 31.12.2025 framkommer i följande tabell.

Tyngdpunktsområde	Total-finansiering	Offentlig finansiering	Antal förordade projekt
1. Ett levande och innovativt Österbotten	882 176,05	610 340,77	18
2. Innovativt och modigt företagande i Österbotten	388 819,84	149 737,06	22
3. Österbottens smarta landsbygd	859 431,46	483 245,41	13
4. Ett gemensamt och välkomnande Österbotten	47 010,31	23 505,15	5
Summa	2 177 437,66	1 266 828,39	58

Av dessa 58 projekt förordades flest projekt under tyngdpunktsområde 2 (Innovativt och modigt företagande i Österbotten), 22 st. För företagets del gäller stöden utveckling av turismnäringen, digitalisering och marknadsföring, investeringar i produktionsmaskiner och ny utrustning samt stöd för inledande av företagsverksamhet. Övriga beviljade projekt under Tpo 2 var inriktade på turism och kulturarv. Också under tyngdpunktsområde 1 (Ett levande och innovativt Österbotten) förordades många projekt (18st). De flesta var småskaliga utvecklingsprojekt för sommarjobbare i olika föreningar. Projekten gällde t.ex digitalisering av arkiv och bilder, utveckling av lek- och kulturmiljöer, skapande av museimaterial för familjer, nya produkter och verksamheter. Andra projekt inom Tpo 1 rörde kulturhistoria, främjande av välbefinnande, delaktighet och fritidsaktiviteter som motion och konst främst för barn och unga. Under Tpo 3 (Österbottens smarta landsbygd) förordades flera projekt än året före (13st). Flera ansökningar som gäller installation av värmepumpar i föreningshus inkom och beviljades stöd. Andra projekt rör t.ex. krisberedskap, hållbart boende, byggande av samlingsutrymmen, ramper och banor för fritidsaktiviteter Under Tpo 4 (Ett gemensamt och välkomnande Österbotten) beviljades fem allmännyttiga investeringsprojekt. Inom ramen för dem renoveras tak och toaletter samt byggs

badbrygga, boule- och beachvolleyplaner. Inga utvecklingsprojekt under Tpo 4 förordades år 2025.

2.2. Information till allmänheten

I arbetet som lokal aktionsgrupp ingår att initiera till diskussioner och aktiviteter kring strategiska och aktuella frågor i anslutning till lokal utveckling och LEADER-strategin. År 2025 höll Aktion Österbotten r.f. inga egna informationsmöten, men medverkade och gav information vid flera andra evenemang såsom byamöten och finansieringstillfällen för olika målgrupper som arrangerats av andra organisationer och aktörer.

2.3. Projekthantering

För den egna kvalitetssäkringen har Aktion Österbotten r.f. utarbetat ett eget processutvärderingsdokument. Med styrdokumentets hjälp dokumenteras processerna inom de olika verksamheterna i aktionsgruppen och fungerar som kvalitetssäkring, dels internt, dels också för kunderna. Ett sätt att minimera riskerna både för organisationen och sökande är att realistiska projektbudgeter uppgörs, där sökande klarar av att ordna den privata finansieringsandelen. Aktion Österbotten följer också kontinuerligt upp resultaten mot den godkända Leader-strategin och dess målsättningar. Detta möjliggörs genom att projekten får en slututvärderingsenkät då de ansökt om slututbetalning. I enkäten har projektägarna också möjlighet att ge feedback på hurudan service de fått från Aktion Österbotten.

Under året slutförde 42 projekt sina åtgärder och sökte om slutbetalning. Av dessa var 19 företagsstöd. I september fick det sista projektet från finansieringsperioden 2014-2020 och övergångsperioden 2021-2022 betalningsbeslut och därmed hade 328 av de 338 projekt som beviljades finansiering under perioden genomfört sina projekt helt eller delvis enligt stödbesluten och sökt om slutbetalning.

Under året har hållbarhetsenkäten som Aktion Österbotten utarbetat fortsättningsvis varit i användning. Det är inte obligatoriskt för projektsökande att fylla i enkäten, men den kan ge tilläggs poäng i ansökan och de flesta sökande fyller i den. I enkäten beskriver sökande hur deras projekt främjar målen för en hållbar utveckling, speciellt de delområden som poängteras i Aktion Österbottens strategi. Frågorna som besvaras i enkäten rör social och kulturell hållbarhet, ekonomisk hållbarhet och ekologisk hållbarhet.

År 2025 började Aktion Österbotten bygga upp Ekokompass-miljösystemet som en del av projektet Landsbyggare för föreningar och integrerade miljöansvaret i strategin och Agenda 2030-målen. En inledande kartläggning genomfördes, delområden definierades och ett organisationsspecifikt miljöprogram togs fram, vars fokusområden är energi, upphandling, personalmobilitet, påverkan och biologisk mångfald. Under året förbättrades återvinningsrutinerna, en lista över kemikalier upprättades och självövervakning av batterier infördes, hänsyn till miljöansvar vid projektförberedelse och kommunikation stärktes samt övergången till mer miljövänlig el förbereddes. Miljöarbetet samordnas av en utsedd kontaktperson för Ekokompass och övervakning och rapportering av åtgärderna sker på plattformen My EcoCompass. I slutet av året genomfördes personalintroduktion och förberedelser gjordes för att den första externa revisionen skulle kunna genomföras i början av 2026.

3. Kustaktionsgruppen för fisket i Österbotten (KAG)

3.1. Allmänt om verksamheten

Kustaktionsgruppens organisation består av en fiskeleader-rådgivare, Jonas Harald, och ett fiskeleader-utskott. Rådgivaren sköter den operativa verksamheten och bereder ärenden, informerar om verksamheten, diskuterar projektansökningar med sökande samt deltar i seminarier, utbildningar och möten. Rådgivaren sköter även om information och rådgivning gällande övriga finansieringar till fiskerisektorn i samråd med Livskraftscentralen.

3.2. Fiskeleader-utskottet och projektfinansiering

Utskottet består av nio ordinarie medlemmar med personliga ersättare. Utskottets uppgift är att ta ställning till projektansökningar samt vid behov kunna informera och marknadsföra verksamheten och finansieringsmöjligheterna.

Följande personer ingick i fiskeleader-utskottet 2025

Ordinarie

Jenny Malmstén, ordförande
 Marina Nyqvist
 Sebastian Höglund
 Göran Östberg
 Stina Granskog-Välisalo
 Malte Björk
 Anna Bertills
 Kari Häggblom
 Stefan Pellas

Ersättare

Madelene Sjöberg
 Tomas Sjöstrand
 Jonas Svenfelt
 Madelene Häggblom
 Markus Sandvik
 Roland Semskar
 Kjell Rått
 Kenneth Nordberg
 Lari Veneranta

Under året höll Fiskeleader-utskottet fem möten, varav fyra hölls som webbmöten och ett som fysiskt möte med halvtidsgenomgång av finansieringsläget och programperioden. Sammanlagt behandlades och beviljades finansiering för tio nya projektansökningar och fem ändringsansökningar i pågående projekt behandlades.

4. Nationella fiskerihushållningsnätverket/Kansallinen kalatalousverkosto

Aktion Österbotten fungerar som administratör för det nationella fiskerinetverket. Nätverket knyter samman och förbättrar utbytet av information mellan den nationella och lokala nivån samt kommunikationen mellan fiskeleader-grupperna, de nationella innovationsprogrammen, företag och FoU-organisationer. Genom nätverket arrangeras regelbundet webinarier under namnet Kalaparlamenti och en webbportal för fiskerisektorn under Landsbygdsnätverkets portal upprätthålls.

Under år 2025 har man främst fokuserat på kommunikation av olika slag, gjort samarbeten med Innovationsprogrammen och anordnat webinarier för dem.

5. Byaverksamhet

5.1. Allmänt

Aktion Österbotten r.f. ska fungera som den naturliga samarbets- och stödorganisationen för byaföreningar och andra organisationer som arbetar med lokal byautveckling i Österbotten. Byaverksamhetens målsättning är att öka antalet byaföreningar som är medlemmar i Aktion Österbotten r.f. genom att öka kännedomen om Aktion Österbottens byaverksamhet. Byaportalen upprätthålls av Aktion Österbotten r.f. och är ett viktigt verktyg för att hålla kontakten med byarna och för spridning av information.

Verksamheten finansieras med hjälp av ett statligt bidrag som kanaliseras via Suomen Kylät ry - Finlands byar rf. För att en god, fungerande och attraktiv landsbygdsutveckling ska vara möjlig är det statliga stödet ytterst viktigt, värdefullt och väl mottaget. Med hjälp av stödet har Aktion Österbotten r.f. ytterligare resurser för att kunna synliggöra Österbotten som en välkomnande, sevärd, cirkulär och klimatsmart region. Österbotten har en idyllisk landsbygd med många aktiva byar och lokala företagare, som alla hjälps åt för att hålla vår landsbygd attraktiv och levande. Med goda framtidsutsikter jobbar Aktion Österbotten r.f. vidare med den lokala landsbygdsutvecklingen och som en del av helheten för Finlands Byars verksamhet. Verksamhetsledare Mathias Högbäck har ingått i Finlands Byars styrelse år 2025.

Aktion Österbottens byaverksamhet har under 2025 bestått av byarådgivare Frida Lähdesmäki Dahlin samt Byautskottet. Byautskottets medlemmar väljs årligen på Aktion Österbottens höstmöte. Under året hölls totalt fyra protokollförda byautskottsmöten, varav ett genomfördes via Microsoft Teams. De fysiska mötena har hållits på Aktion Österbottens kontor i Vasa och på Kvarkens båtmuseum i Malax.

Byautskottets medlemmar år 2025 var följande:

Marcus Gjäl, ordförande
 Josefine Silfver-Majors, vice ordförande
 Camilla Moliis
 Linnea Strand
 Karl-Johan Smeds
 Rickard Nybacka
 Emil Stens
 Sofia Grynngårds, styrelsens representant

5.2. Verksamhet 2025

Månadens by

En uppdatering i Månadens by konceptet gjordes inför 2025. Numera används ett formulär, ett så kallat byakort, som byarna fyller i. De byar som medverkar publiceras och marknadsförs nu på samma grunder, eftersom alla medverkande svarar på samma frågor. Anledningen till att konceptet uppdaterats är bl.a. för att ett formulär bedöms vara enklare att fylla i och att det anses viktigt att vi är förnyande och utvecklande. Enligt ett rullande system ansvarar byautskottets medlemmar för att hitta byar som vill medverka. Den by som under året blir vald till Årets by i regionen blir Månadens by den månad som offentliggörandet sker. Månadens by är ett koncept som har hängt med i många år.

Öppna Byars dag

Finlands Byar arrangerar årligen i samråd med de regionala byaföreningarna det nationella evenemanget Öppna Byars dag. Evenemanget ordnas alltid den andra lördagen i juni och var från början ett fysiskt evenemang, för att under coronatiden övergå till både ett fysiskt och virtuellt evenemang. Medverkande evenemang presenteras på en nationell karta som publiceras på Finlands Byars hemsida, som även marknadsförs i regionerna. Regionerna brukar i allmänhet marknadsföra de egna evenemangen på sina egna respektive hemsidor, i de egna sociala mediakanalerna samt övriga marknadsföringskanaler som används. På evenemangsdagen bjuder byarna in till sina olika tillställningar, till exempel brukar loppisar, olika tävlingar, marknader, sommarteatrar och danskvällar vara populära. Under de virtuella evenemangen brukar bl.a. fotoutställningar och drönarfilmer visas. I Österbotten ordnades år 2025 totalt 16 evenemang.

Öppna Julbyar

Öppna Julbyar arrangeras från slutet av november och fram till trettondagen av Finlands Byar i samarbete med de regionala byaföreningarna. Målsättningen med Öppna Byars dag och Öppna Julbyar är att aktivera invånarna, byarna, föreningarna och företagarna samt andra aktörer på landsbygden. Med den nationella kartan på hemsidan samt sociala medier, marknadsför Finlands Byar evenemanget som helhet. I regionerna marknadsförs främst de egna evenemangen, men också evenemangskartan som helhet. År 2025 medverkade ett trettiotal evenemang i Österbotten.

Årets by, Årets lokalaktör, Årets landsbygdsansikte och Årets unga lokalaktör

Årligen utlyser Aktion Österbotten i samråd med Österbottens förbund Årets by i regionen. År 2025 utsågs förutom Årets by också Årets lokalaktör, Årets landsbygdsansikte och Årets unga lokalaktör. Bland de nominerade byarna utsågs Forsby i Pedersöre till Årets by i Österbotten. Carina Storhannus till Årets lokalaktör, Humorgruppen KAJ till Årets landsbygdsansikte och André Engelholm till Årets unga lokalaktör. Samtliga premierades den 29 juni i Forsby. De byar som utses till Årets by regionalt året i fråga, har följande år möjlighet att nomineras till Finlands Byar för att delta i den nationella tävlingen. Forsby nominerades inom utsatt tid till den nationella Årets by tävlingen som arrangeras av Finlands Byar. Årets lokalaktör och Årets landsbygdsansikte kandiderar i den nationella tävlingen det år som de utses regionalt och Årets landsbygdsansikte i Österbotten - Humorgruppen KAJ - knep även det nationella priset. Finlands Byars ungdomsutskott utser årligen Årets unga lokalaktör i landet och det nationella nomineringsformuläret marknadsförs i regionernas egna nätverk för att hitta lämpliga kandidater. Bland de nominerade från Österbotten utser Aktion Österbotten en av dessa till Årets unga lokalaktör i landskapet. År 2025 utsågs André Engelholm.

Visit Countryside Ostrobothnia – SE Österbotten och Byabingo

SE Österbotten är en webbsida och en mobilapplikation vars syfte är att fungera som en form av guide för Österbottens sevärdheter och företagare. Uppbyggnaden gjordes via ett samarbetsprojekt mellan Aktion Österbotten och Yrkeshögskolan Novia, där Aktion Österbotten efter projektets avslutande har ansvar för verktyget. Konceptet Byabingo har varit en viktig kanal för marknadsföringen av sevärd platser och lokala företagare i regionen och i och med SE Österbotten blev Byabingo en del av den. Besöksplatser som medverkar förses med en kodslykt som man som kodsamlare ska logga. Med tillräckligt många koder loggade är man med i en utlottning som görs två gånger per år.

Svenskfinlands Byars samarbetsgruppsmöten

Inom nätverket Svenskfinlands Byars samarbetsgrupp ingår personer som på olika sätt jobbar med landsbygdsutveckling, landsbygdsfrågor och byaverksamhet i Svenskfinland och på Åland. Via Microsoft Teams sluter gruppen upp med cirka en månads mellanrum för att bl.a. diskutera aktuella ärenden, kurser, evenemang, kampanjer samt kommande träffar. Forumet ger också

möjligheter att diskutera sådant som berör våra respektive arbetsuppgifter. Aktion Österbotten har för övrigt ett tätt samarbete med Svenskfinlands Byar och tillsammans blir vi bredare och mer heltäckande i våra nätverk i regionen.

Maakuntafoorumi

På samma sätt som Svenskfinlands Byars samarbetsgruppsmöte ordnas också ett liknande forum, men detta nationellt och på finska, mellan Finlands Byar och de regionala byaföreningarna. Maakuntafoorumi ordnas via Microsoft Teams en gång i månaden och aktuella ärenden, kommande händelser, evenemang, kampanjer och träffar samt regionspecifika tillställningar diskuteras. Forumet ger möjligheter att diskutera frågor, funderingar och tankar för att tillsammans med andra kollegor kunna finna lösningar.

Marknadsföring

Aktion Österbotten sköter sin marknadsföring genom personlig kontakt både via telefon och per e-post via hemsidan, på de egna sociala mediekanalerna, med hjälp av infoutskick, annonser och artiklar. I regionen marknadsför Aktion Österbotten utöver de egna händelserna även kampanjer, tävlingar och händelser som arrangeras av Finlands Byar.

6. Smarta byar i Svenskfinland

En ansökan för ett samarbetsprojekt mellan regionerna i Svenskfinland och Svenska lantbrukssällskapens förbund (SLF) lämnades in i september 2024, men fick då avslag. En ny ansökan gjordes igen 2025, vilket resulterade i att projektet beviljades finansiering i Österbotten, Västra- och Östra Nyland. Grundtanken med projektet är bl.a. att undersöka om smarta byar kan skapa hållbara lösningar som inte är beroende av en "eldsjäl" eller som avslutas när projekttiden tar slut. Grundpelaren i processen är samverkan mellan invånare, föreningar, företag och kommun som är hållbar för alla parter och som fortsätter efter projektets avslut. Projektet vill ge möjlighet för de utvecklingsåtgärder som görs lokalt i pilotbyarna att bli en del av ett större finlandssvenskt samband genom samarbetsgruppen Svenskfinlands byar. Pilotbyarnas egna och gemensamma åtgärder utgör nyttiga erfarenheter som delas med en bredare publik. Åtgärder inom projektet under hösten var planering av projektets genomförande och av marknadsföringsmaterial. Möten med projektägaren och övriga regioner som medverkar i projektet hölls också.

7. Landsbyggare för föreningar

Projektet Landsbyggare för föreningar fortsätter det ursprungliga Landsbyggare® Österbotten-konceptet ur föreningarnas perspektiv och lyfter fram aktörer som bygger livskraft på landsbygdsområden. År 2025 fokuserade arbetet på att stärka föreningarnas roll och öka deras expertis, särskilt inom frågor om hållbar utveckling och ansvarsfull evenemangsproduktion. Projektet producerade videon, artiklar och poddinnehåll för att lyfta fram föreningarnas betydelse för det lokala samhället, för att öka landsbygdskänslan och berätta historier om aktiva aktörer på landsbygden. Videorna om Öja byförening och Molpe sjöräddare fick stor uppmärksamhet och förberedelserna av en video om Stundars påbörjades i slutet av året.

Under året organiserades flera workshops och nätverksevenemang för att ge föreningar praktiska verktyg för ansvarsfull evenemangsproduktion och främjande av hållbar utveckling i deras egna verksamheter. Samarbetet med bland andra Jakobstads Citygrupp, Stundars, Närpes, Malax och Korsholm fördjupade förståelsen för föreningarnas behov och gav projektet ett starkt regionalt fotfäste. Dessutom hölls ett brainstorming-evenemang om återanvändning av förkastade

projektidéer och en internationell workshop som undersökte betydelsen av evenemang ur ett ekologiskt och socialt hållbarhetsperspektiv.

År 2025 började Aktion Österbotten bygga upp Ekokompass-miljösystemet, som fungerar som modell för andra organisationer och konkretiserar genomförandet av principerna för hållbar utveckling. Miljöprogrammet, löftena och operativa processer som ingår i systemet slutfördes vid årets slut och förberedelser för den första externa auditeringen i början av 2026 gjordes. Novias del i projektet fokuserade på utveckling av läromaterial och verktyg för ansvarsfull evenemangsproduktion, vilket bland annat resulterade i en grön checklista och en utvecklingsguide för föreningar. Som ett resultat av projektet stärktes föreningens synlighet, samarbetsnätverken utökades och nya verktyg för utveckling av hållbara aktiviteter skapades i regionen. År 2026 kommer arbetet att fortsätta med implementering av nya videor, en auditering av Ekompassen och färdigställandet av en eventproduktionsguide för föreningar.

8. SBÄR- Smarta byn är redo

Projektet SBÄR-Smarta byn fick finansieringsbeslut i september 2025 och genomförs i samarbete med Svenskfinlands Byar. Målsättningen är att stärka förmågan i byarna på Österbottens landsbygd att hantera störningar i vardagen och i undantagsförhållanden. Detta görs genom att utveckla beredskapsfärdigheter, samhällets resiliens och kulturell hållbarhet. En central del är samarbetet mellan kommuner och byar där kommunerna kommer kunna dra nytta av byarnas lokalkännedom och frivilligverksamhet och byarna får stöd för att utveckla sin beredskap. I projektet utvecklas byspecifik beredskap genom workshops, säkerhetsplaner, kamratstödnätverk och flerkanalskommunikation. Projektets metoder inkluderar också spelifierade och narrativa metoder som kan användas för att sprida lärdomarna och modellerna brett för användning åt byaaktörer. Projektet presenterades på Österbottens säkerhetsforum i november och undersökningen Byatrygghet lanserades, genom vilken föreningar som är intresserade av bysäkerhetskvällar har kunnat anmäla sitt intresse. De första blogginläggen skrevs också om projektet och projektet inkluderades i 24/7-podden Beredskap från Marthaföreningen och Österbottens Svenska Lantbrukssällskap. Yle Österbotten skrev också en artikel om projektet på hösten.

9. PEAK - Paikallisen energiajärjestelmän kehittäminen Pohjanmaalla (Utveckling av det lokala energisystemet i Österbotten)

I PEAK-projektet undersöks hur det lokala energisystemet i Österbotten kan utvecklas i riktning mot koldioxidneutralitet. Syftet med projektet är att förbättra regionens självförsörjning av energi, försörjningsberedskapen och elnätets hållbarhet genom att öka användningen av förnybar energi och utveckla smarta lösningar för energiproduktion. Projektet genomförs i samarbete mellan Vasas universitet och Aktion Österbotten och arbetet bygger på samverkan med regionens invånare, föreningar och energioperatörer.

Aktion Österbotten deltog aktivt i genomförandet av arbetspaketet, stärkte samarbetet i Esse-regionen och främjade engagemang av lokala aktörer i projektets utvecklingsprocesser. Det material som skapats under året och evenemangen gav en ökad förståelse för potentialen för förnybar energi och lade grunden för långsiktigt stärkande av energisjälvförsörjning och koldioxidneutralitet i regionen. Under året besökte vi YA:s Teknikhus och kartlade möjligheterna att föra in utbildningsinstitutioners expertis i utvecklingen av regionens energisektor. Den regionala diskussionen stärktes i Korteshjärvi då det anordnades en Energikväll, för vilken diskussionskort i Energibyn skapades; de publicerades också i Landsbygdsnätverkets kanaler för

bredare användning. Vi deltog också i Wasa Future Festival och projektets interna workshops och planeringsevenemang som stödde analysarbetet och utvecklingen av lokala energilösningar. Projektets synlighet ökade genom att en video med de inblandade aktörerna producerades och genom att publicera ett blogginlägg som förklarade vikten av lokala energisamhällen.

10. Blue Products 3.0

Programmet för utveckling av nya fiskprodukter, Blue Products 3.0, är ett av fem innovationsprogram inom fiskerinäringen som erhöll finansiering av Europeiska havs-, fiskeri och vattenbruksfonden under programperioden 2023-2028. Helhetsbudgeten för det nya programmet är 1,3 miljoner euro för tiden 7.6.2023 - 30.6.2026. Målet med Blue Products 3.0 är att öka användningen av underutnyttjade fiskarter, särskilt strömming, siklöja, vassbuk och mörtfiskar samt användning av sidoströmmar från förädlingsindustrin som livsmedel eller högre värda produkter. Programmet har fyra tyngdpunktsområden: 1) förbättring av fiskens kvalitet genom hela värdekedjan, 2) produktutveckling och nya produktionsmetoder för fisk, 3) påskyndande av kommersialisering av fiskens värdekedjor och 4) utveckling av nätverksbaserat samarbete. Programmet administreras av Aktion Österbotten r.f. och koordineras av Österbottens Fiskarförbund. Forskningsarbetet genomförs av Naturresursinstitutet, Teknologiska forskningscentralen VTT, Åbo Universitet, Metropolia Ammattikorkeakoulu, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk och Åbo yrkeshögskola.

Under året har många partnerskaps- och styrgruppsmöten hållits både digitalt per Teams och fysiskt. Kontakter har skapats och besök har gjorts till olika företagare och aktörer för planering och testning, t.ex. för att utreda användning av storspigg och regnbågslaxens sidströmmar. Under Fiskerinäringens innovationsdagar 29-30.10.2025 gav programmet information om resultat från flera forskningsområden. Samarbetet mellan de fem innovationsprogrammen fortsatte och tre gemensamma nyhetsbrev för innovationsprogrammen publicerades.

11. Kvalitetsfisk från frysen och kontroll av PFAS

Aktion Österbotten förvaltar projektet Kvalitetsfisk från frysen och kontroll av PFAS, som finansieras av Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden via Sydvästra Finlands Livskraftscentral. Samarbetsparter är Österbottens Fiskarförbund, Pro Kala ry, Åbo Universitet och Luke. Målet är att undersöka kvaliteten på inhemska frysta och tinade fiskfiléer (re-fresh filéer) och deras möjligheter på dagligvarumarknaden för att balansera tillgången på inhemsk fisk för konsumenter. Projektet syftar också till att undersöka om olika extraktionsmetoder kan avlägsna PFAS-föreningar från fiskmjöl och strömmingsråvara. Under året har en konsumentundersökning genomförts för att kartlägga finländarnas syn på re-fresh-filéer. En jämförelsestudie mellan färska och tinade filéer har inletts. Dessutom har en översikt över PFAS-problematiken och möjliga lösningar tagits fram, och tester av extraktionsmetoder för att avlägsna PFAS-föreningar från strömmingsmjöl har genomförts. Gällande kommunikation har projektet nämnts i olika sammanhang, t.ex. på innovationsdagarna 29-30.10.2025.

12. COOL BLUE projekt och nätverk

Aktion Österbotten/Kustaktionsgruppen deltar i COOL BLUE-nätverket genom projekten *COOL BLUE Nordic* och *COOL BLUE Baltic*. Målsättningen inom projekten är att testa, utveckla och sprida kännedom om modeller för småskalig regenerativ akvakultur, som kan beskrivas som odlingsmetoder i vatten som fungerar utan tillsats av foder eller gödselmedel. Det kan handla om både vattenväxter, alger, musslor och fiskar eller en kombination av dessa. Intresset för regenerativ

akvakultur ökar och verksamheten inom projekten har fått stor uppmärksamhet i flera länder. Information om nätverket och regenerativ akvakultur i olika länder inklusive Finland hittas på webbsidan coolbluefuture.com

Projekten är i sitt slutskede och det pågår planering och ansökningar för nya projektmedel för att fortsätta utvecklingsarbetet och upprätthålla nätverket. Utvecklingen av flytande växtplattformar och användning av dammusslor har även resulterat i flera nya projekt med annan finansiering och andra projektägare.

12.1. COOL BLUE Nordic

Samarbetsparter i projektet COOL BLUE Nordic är förutom Aktion Österbotten r.f. organisationen Havhøst i Köpenhamn, Göteborgs Universitet, samt s.Pro i Tyskland, som fungerar som administrativ koordinator. Projektet COOL BLUE Nordic startade april 2023 och avslutas i mars 2026. Aktion Österbotten fungerar som nätverkets kontaktorganisation i Finland. Vårt främsta fokus inom projektet har varit att testa hur regenerativ akvakultur kan utformas i vatten med låg salthalt.

Under år 2025 fortsatte odlingsförsöken med dammussla bl.a. genom försök att samla in naturligt reproducerade småmusslor från abborrar i sump. Målsättningen är att fortsätta försöket med att bygga upp ett testkläckeri för dammussla år 2026. Genom projektets tidigare försök har vi klart visat att dammusslan har potential som livsmedel och att smaken är god efter sumpning i havsvatten. Som en följd av detta planerade restaurang Gustav Wasa att ta in dammussla på vinterns avsmakningsmeny. Serveringen på restaurang stoppades av de lokala myndigheterna, eftersom det var oklart om dammusslan är klassad som ett livsmedel inom EU, vilket krävs för kommersiell försäljning. Inom projektet har smakprov på dammussla serverats vid flera tillfällen under året. Under året har testerna av flytande odlingsplattformar för växter fortsatt och flera kurstillfällen för intresserade har arrangerats i landskapet.

12.2. COOL BLUE Baltic

Projektet COOL BLUE Baltic har förutom ovan nämnda samarbetsparter i CB Nordic även deltagare i Estland, Lettland, Litauen, Polen samt ytterligare partners i Sverige och Tyskland. Projektet startade hösten 2023 och avslutades i december 2025. Genom CB Baltic har det gjorts guidelines för regenerativ akvakultur och skapats nätverk över hela Östersjöregionen. Genom aktiv kommunikation och lokala event ska intresset för och kunskapen om regenerativt vattenbruk spridas.

Aktion Österbotten deltog i flera event under år 2025 med information och modeller av flytande plattformar samt dammusslor i akvarium. Vi deltog i Fiskens dag vid Ådö fiskehamn 17.5., Fiskets dag vid Fiskstrandens i Vasa 24.5., Fiskets dag i Åminne 5.10., samt i Skärgårdsseminariet i Åminne 10.6.

13. Kalasta viisaasti fermentoimalla

Syftet med programmet för främjande av inhemsk fisk (Jord- och skogsbruksministeriet 2022) är att på ett hållbart sätt öka utbudet av inhemsk fisk och dess andel av konsumtionen. Målet är att konsumtionen av inhemsk fisk ska fördubblas och värdet av exporten av fiskprodukter mångdubblas fram till 2035. Ett av de strategiska målen är att förnya affärsverksamheten inom fiskerinäringen, med betoning på utveckling och genomförande av cirkulär ekonomi och hållbara

lösningar, samt att öka livsmedelsanvändningen av underutnyttjade fiskresurser, särskilt strömming, vassbuk, nors, mört och siklöja. Trots de positiva effekter som användningen av fisk har på Finlands ekonomi, miljö och folkhälsan är konsumtionen av i synnerhet underutnyttjad inhemsk fisk låg. En av anledningarna till detta är att konsumenten inte tycker om utbudet eller kvaliteten på de fiskprodukter som finns på marknaden. Olika rester av fisk används för närvarande mest som foder i Finland. I enlighet med principerna för cirkulär ekonomi ska fiskråvaror användas i så stor utsträckning som möjligt och i första hand användas som livsmedel. Huvudmålet med detta projekt är att öka livsmedelsanvändningen av inhemska, inklusive underutnyttjade fiskarter, skapa nya användningsområden för sidoströmmar från fiskrens och tillhandahålla information om nya hållbara tekniska lösningar för fiskeriföretag. Detta kommer att uppnås genom att utveckla nya typer av livsmedelsprodukter och ingredienser som produceras på ett hållbart sätt av underutnyttjad fisk och sidoströmmar av fisk med hjälp av bioprosessteknik för användning i livsmedel eller kosttillskott. Projektet genomförs i samarbete mellan Naturresursinstitutet, Åbo universitet och Aktion Österbotten. Projekttiden är 1.9.2025 – 31.12.2027.

För projektet har Aktion Österbotten under året utarbetat en kommunikationsplan, genomfört en kommunikationsutbildning för projektgenomförarna, säkerställt att finansiärens krav på kommunikationsåtgärder uppfylls samt producerat innehåll och inlägg för sociala medier.

14. Nordskills

Projektet Nordskills stärker ungas förmåga att anpassa sig till klimatförändringar och samhällskriser genom att utveckla självförsörjningskompetenser i skolor i Finland och Sverige. Den studentcentrerade verksamheten kombinerar praktiskt jordbruk, hållbart nyttjande av naturresurser och vardagsfärdigheter, vilket ger unga konkreta verktyg för att möta framtida utmaningar. En central del av projektet är etableringen av eco clubs i deltagande skolor. Inom dessa elevdrivna klubbar får unga möjlighet att fördjupa sig i hållbarhetsfrågor genom praktiskt arbete, experiment och gemensamma projekt kring odling, resiliens, naturresurser och cirkulära lösningar. Eco clubs fungerar som lokala lärmiljöer där elever utvecklar handlingskompetens och delar erfarenheter med andra skolor i Finland och Sverige.

Inom projektet genomförs fleråriga från jord till bord-aktiviteter, utbildningsmoduler om vild mat, gör-det-själv-vattenbruk och reparation av varor. Dessutom utvecklas pedagogiska modeller i samarbete med unga, lärare och experter. Deltagarna delar erfarenheter över gränserna genom digitala lösningar, bland annat en berättelseportal, virtuella lärmiljöer och ett nordiskt spelifierat escape room-koncept. Nordskills bidrar till den gröna omställningen och stöder flera av FN:s globala mål för hållbar utveckling, särskilt inom klimatanpassning, utbildning och hållbara samhällen.

Projektet startades upp i slutet av året och ett första Kick-off möte hölls i Malax 2-4.11.2025. Under år 2025 gjordes främst planeringsåtgärder och förankring hos Malax kommun som valdes till pilotkommun i projektet. De första diskussionerna startades gällande uppbyggandet av Ekoklubbar i Malax.

15. EcoIslands

Projektet EcoIslands utvecklar och testar flytande öar som naturbaserade lösningar för vattenrening, stärkt biologisk mångfald, lokal matproduktion och ökad klimatesiliens i Österbotten. Projektet svarar på utmaningar kopplade till övergödning och föroreningar i kustnära vattenmiljöer. Genom flytande trädgårdar med vattenväxter skapas system som kan ta upp

näringsämnen såsom fosfor och kväve, minska algblomning och samtidigt fungera som livsmiljöer för fåglar, insekter och vattenlevande organismer. Lösningarna kombinerar ekologisk funktion med pedagogisk och social nytta. En central del av projektet är utvecklingen av en Eco-Machine – ett ekologiskt reningssystem bestående av seriekopplade tankar fyllda med växter, mikroorganismer och musslor. Systemet efterliknar naturliga ekosystem och är utformat för att fungera både som effektiv reningslösning och som utbildnings- och demonstrationsmiljö.

Projektet genomförs i samarbete med bland andra Yrkesakademin i Österbotten och Strandhem, med målet att sprida kunskap och engagera lokalsamhället. Planerade aktiviteter omfattar byggläger, studieresor, informationskampanjer, testning av olika växtarter och konstruktioner samt etablering av en digital plattform (WhatsApp-grupp) för erfarenhetsutbyte. De förväntade resultaten är förbättrad vattenkvalitet, ökad biologisk mångfald, stärkt lokalt engagemang samt utveckling av skalbara modeller som kan tillämpas i andra regioner.

De projektåtgärder som gjordes under år 2025 berör främst planerings- och förankringsarbete hos samarbetspartners, dels involverades studerande vid Novia in i processen om hur man skapar en så kallad Ekomaskin, hur den bör byggas samt vilka komponenter och växter som bör ingå. Även YA! och dess elever involverades i tankesättet och processen. Tanken är att bygga Ekomaskinen våren 2026 med målsättningen att rena den naturliga dammen vid YA! med hjälp av växter, musslor, biokol och andra naturliga material.

16. Verksamhet som samarbetsorgan för organisationer och föreningar

16.1. Regionens utvecklare

Leadergruppen har under år 2025 aktivt utvidgat sina nätverk genom nya samarbetsprojekt och styrgruppsarbete. Även om projekten har olika finansiering har man fått nya samarbetspartners som också stöder Leader-arbetet. Till exempel var Aktion Österbotten representerat i Finlands byars trygghetsutskott och i styrgruppen för Kylävara-projektet.

Samarbetet med Österbottens Förbund och Österbottens Föreningar r.f. har fortsatt aktivt under året. Aktion Österbotten är med i Österbottens Förbunds partnerskapsnätverk och i jämställdhets- och likabehandlingsnätverket, samt i en arbetsgrupp som valde Årets föreningsvänliga kommun 2025. Verksamhetsledaren har också suttit med i landskapets samarbetsgrupp (MYR) och i dess sekretariat och projektberedningsgrupp.

Nätverket Maaseututreffit nådde fortsättningsvis nya aktörer i hela Finland och träffar ordnades tio gånger under år 2025. Årets tema var Landsbygdsmanifestets tio konkreta åtgärder.

Under året fortsatte Aktion Österbotten samarbetet med olika aktörer på verksamhetsområdet, så som näringscentralen Concordia i Jakobstad, Företagshuset Dynamo i Närpes, Kristinestads Näringslivscentral och utvecklingsbolaget VASEK i Vasa.

Ett gott samarbete mellan Aktion Österbotten och Österbottens Livskraftscentral är en viktig del i den egna kvalitetssäkringen. Årligen anordnas minst ett diskussionstillfälle då man gör en genomgång av projekten, handläggningstider, tolkningen av olika projektfrågor och övriga aktuella frågor, detta för att tillsammans diskutera fram lösningar på hur processen kan bli effektivare. Den goda dialogen och närheten till Österbottens Livskraftscentral medför att spontana möten är lätta att tillämpa och tröskeln att ta kontakt är låg. Den 25.4.2025 hölls ett möte mellan Aktion Österbotten och Livskraftscentralen, då man bl.a. diskuterade organisationsförändringen till Livskraftscentraler, finansieringsläget, företagsstöd, betalningar och samarbetet kring allmännyttiga miljöinvesteringar mellan Aktion och Livskraftscentralen. Andra teman var centrala

åtgärder under året som avslutandet av programperioden 2014-2022 och uppdateringen och utvecklandet av kommunikationsanvisningarna.

Aktion Österbotten r.f. gav under året två utlåtanden och deltog i 87 enkäter eller förfrågningar som rör utvecklingen av regionen.

16.2. Verksamhet och resultat

Verksamhetens ekonomiska omfattning och resultat framgår av resultaträkningen och balansräkningen. Året ger ett överskott på 27 021,64 €.

17. Framtidsutsikter inför år 2026

Målsättningen för år 2026 är att:

- Förverkliga Leader-strategin Vårt Österbotten – Meidän Pohjanmaamme
- Förverkliga fiske-LEADER-strategin: Smart resiliens vid ett livskraftigt hav
- Fungera som Byaverksamhetens centralorganisation i regionen
- Göra förankringsarbete och informationsrundor kring strukturfondsperioden 2023-2027
- Fungera som projektägare för projekt
- Sträva till att utöka antalet medlemmar i Aktion Österbotten r.f.

Inför det kommande året är det viktigaste målet att stärka genomförandet av strategin och säkerställa att finansieringen fördelas i enlighet med programperiodens mål. I aktiveringen av nya projekt läggs särskilt fokus på företagande, innovation och smart landsbygd. Samtidigt strävar vi efter att nå nya sökande och öka antalet medlemmar i föreningen så att utvecklingsarbetet kan utvidgas till nya grupper av aktörer. Hållbar utveckling kommer att fortsätta som en genomgående princip och genomförandet av Ekokompass-miljöprogrammet kommer att främjas i hela organisationen.

Samarbetet med kommunerna kommer att intensifieras ytterligare och målet är att säkerställa en tydlig arbetsfördelning mellan de olika finansieringskanalerna. Samarbete med regionala aktörer utgör en viktig grund för att identifiera nya behov och utveckla lösningar tillsammans. Den kunskap som samlats in i internationella projekt kommer att användas mer systematiskt än tidigare för att ge så mycket praktisk nytta som möjligt till lokala aktörer.

Sammanfattningsvis kommer Aktion Österbotten i det kommande årets arbete att fokusera på att det lokala samhället får det stöd det behöver, att nya idéer sätts i rörelse och att regionen förblir aktiv och levande även i en föränderlig verksamhetsmiljö.